

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การจัดการเรียนด้วยตนเองโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมิใช่นวัตกรรมใหม่ เพราะเป็นเรื่องที่กล่าวกันมานานแล้ว เพียงแต่มีแนวคิดและแนวการสอนใหม่ที่ยังไม่มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันที่ชัดเจน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถและพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถดำรงชีวิตและพึ่งตนเองในยุคศตวรรษที่ 21 ได้ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยให้จัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เข้าถึงได้ง่าย สัมพันธ์สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น เสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับภูมิสังคมและการพัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่น ทั้งจากผู้รู้ ปรชาชนชาวบ้าน (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2559: 69) และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (Moderate Class More Knowledge) โดยมีแนวทางการดำเนินงานคือ ให้ลดเวลาเรียนของเด็กให้น้อยลง มอบให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ปรับลดชั่วโมงเรียนของบางวิชาให้น้อยลง เพื่อต้องการให้เด็กผ่อนคลายไม่เครียดในการเรียนมากเกินไปหรือต้องนำกลับบ้านไปทำต่อที่บ้าน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีเวลาที่จะอยู่กับพ่อแม่ ผู้ปกครองมากขึ้น หรือมีเวลาว่างเรียนรู้ตามวัย คิดบ้าง ทดลอง ปฏิบัติบ้าง ไม่ใช่ท่องตำราอย่างเดียว โดยอาจจะเลิกเรียนในชั้นเรียนเวลาประมาณ 14.00 น. ส่วนเวลาที่เหลือให้ สพฐ. ไปพิจารณารายละเอียดและกิจกรรมว่าควรดำเนินการอย่างไรกับเด็ก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่จะเดินทางกลับบ้านหรือกลุ่มซึ่งรอกกลับบ้านพร้อมผู้ปกครองหลังเลิกงาน

ข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการศึกษา โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่จะนำไปสู่การพัฒนาสรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นในปี 2557 ของจังหวัดจันทบุรี มีจุดอ่อนในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรีหลายแห่งยังขาดหน่วยงานรับผิดชอบที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษา รวมถึงบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยตรง นอกจากนั้นสถานศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่ยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาที่อยู่ในเขตชนบทซึ่งขาดแคลนทั้งครูผู้สอนและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยสำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีค่านิยมที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนในเมืองมากกว่า จึงทำให้การศึกษาของจังหวัดจันทบุรีเกิดช่องว่างทางการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในเมืองและชนบท (กองแผนและงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี 2558 : 10)

สภาพพื้นที่ชายแดนของจังหวัดจันทบุรี มีกลุ่มแรงงานต่างด้าวเข้ามาใช้แรงงาน ได้แก่ การเก็บผลไม้ ลำไย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยางพารา พนักงานตามร้านอาหาร ช่างเชื่อมเหล็ก แรงงานก่อสร้าง เป็นต้น เนื่องจากประเทศไทยจ่ายค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่า ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้ามา มีจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนการค้า 5 จุด คือ บ้านแหลม บ้านผักกาด บ้านซันตารี บ้านสวนส้ม และบ้านบึงขันธ์ล่าง ในการเดินทางเข้ามาอยู่ในจังหวัดจันทบุรีของแรงงานเหล่านี้ บางคนเข้ามาอาศัยกับนายจ้างอยู่กันเป็นครอบครัว เด็กส่วนใหญ่ที่เข้ามาจะได้รับการศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนในเขตพื้นที่ชายแดนได้ให้โอกาสและรับมาเป็นนักเรียนและได้เรียนรู้ไปกับนักเรียนไทย ได้รับสิทธิในการศึกษาเทียบเท่ากับนักเรียนไทย ทำให้จำนวนนักเรียนต่างชาติเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี

จากข้อมูลข้างต้น โรงเรียนบริเวณชายแดนจึงมีการจัดการศึกษาให้กับเด็กหลายประเภท เช่น เด็กไทย เด็ก 2 สัญชาติ เด็กไม่มีสัญชาติ เด็กต่างด้าว เด็กต่างชาติจะไม่ได้มาเพื่อเรียนหนังสืออย่างเดียวแต่มาเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เช่น การรู้ภาษาไทยเพื่อเป็นมัคคุเทศก์ มาเรียนเพื่อประโยชน์ในการติดต่อค้าขายกับคนไทย มาเพื่อขอรับสิทธิ มาใช้แรงงานในอนาคต ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ชายแดน 1) ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน สภาพครอบครัวนักเรียนในพื้นที่ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทำให้ผู้ปกครองต้องอพยพย้ายถิ่นบ่อยเพื่อไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นอื่น เด็กส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้งอยู่กับคนอื่น การเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง ขาดระเบียบวินัย 2) ปัญหาเกี่ยวกับครู การขาดแคลนครูโรงเรียนส่วนใหญ่มีครูไม่ครบชั้น ครูย้ายบ่อยเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น ขาดสวัสดิการสิทธิผลประโยชน์เกื้อกูลต่าง ๆ ขวัญกำลังใจและสิ่งจูงใจของครูชายแดน 3) ปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและชุมชน บ่อนการพนันและปัญหายาเสพติดในพื้นที่กระทบต่อวิถีชีวิตของเด็กและผู้ปกครอง ส่งผลต่อการจัดการศึกษาเป็นอันมากโดยเฉพาะการเฝ้าระวังเด็ก 4) ปัญหาการบริหารจัดการ ความห่างไกลของการคมนาคมระหว่างโรงเรียน ภูมิภาค

เทคโนโลยีสารสนเทศมีประโยชน์ต่อการศึกษาและการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง ช่วยให้การเรียนการทำงานต่าง ๆ มีความสะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประหยัดทรัพยากรในการทำงานได้มาก การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษาจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำโอกาสทางการศึกษาของบุคคล ผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามในการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมบูรณาการของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนต่างชาติที่อาจจะมีความหมายของการเรียนต่าง ๆ ไปจากนักเรียนคนไทย การเรียนระยะสั้นเพราะต้องย้ายตามผู้ปกครองไปที่ต่าง ๆ หากมีรูปแบบการเรียนด้วยตนเองด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศจะทำให้เด็กสามารถเรียนสิ่งที่ตนเองต้องการและตนเอง และสามารถนำทักษะกระบวนการเรียนด้วยตนเองติดตัวไปได้เมื่อถึงคราวต้องย้ายถิ่นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาจังหวัดจันทบุรีด้านการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถพัฒนาตนเอง สามารถดำรงชีวิตและพึ่งตนเองในยุคศตวรรษที่ 21 ได้ และประโยชน์ที่ได้คาดว่าจะได้รับคือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความมั่นคง ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรมประเพณี อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนด้วยตนเองทางเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 บริเวณพื้นที่ชายแดน จังหวัดจันทบุรี ก่อนดำเนินการพัฒนารูปแบบ

2. เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการเรียนด้วยตนเองทางเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียน ในยุคศตวรรษที่ 21 บริเวณพื้นที่ชายแดน จังหวัดจันทบุรี

3. เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนด้วยตนเองทางเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในยุค ศตวรรษที่ 21 บริเวณพื้นที่ชายแดน จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้รูปแบบการเรียนด้วยตนเองทางเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 บริเวณพื้นที่ชายแดน จังหวัดจันทบุรี

2. ได้รูปแบบการเรียนด้วยตนเองทางเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 บริเวณพื้นที่ชายแดน จังหวัดจันทบุรี ที่ผ่านการประเมิน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของโครงการดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการเรียนด้วยตนเองทางเทคโนโลยี สารสนเทศของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 บริเวณพื้นที่ชายแดน จังหวัดจันทบุรี

2. กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนต่างชาติ ระดับประถมศึกษา บริเวณพื้นที่ชายแดน อำเภอ โป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ โรงเรียนบ้านแหลม โรงเรียนบ้านแปลง โรงเรียนบ้านโพธิ์ และ โรงเรียนบ้านจางวาง

3. ประชากร นักเรียน ครู และผู้ปกครอง จากบริเวณพื้นที่ชายแดน ได้แก่ โรงเรียน บ้านแหลม โรงเรียนบ้านแปลง โรงเรียนบ้านโพธิ์ และโรงเรียนบ้านจางวาง อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 996 คน

4. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง จาก บริเวณพื้นที่ชายแดน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแหลม โรงเรียนบ้านแปลง โรงเรียนบ้านโพธิ์ และ โรงเรียนบ้านจางวาง อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเกณฑ์ นักเรียนและผู้ปกครองเป็นชาวต่างด้าว จำนวน 90 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มกระบวนการเรียนรู้และ ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุจุดหมายที่พึงปรารถนา เกี่ยวข้องกับ 1) การตระหนัก เกี่ยวกับตนเองและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียน 2) การวางแผนการเรียนรู้ 3) การปฏิบัติตามแผนให้ บรรลุจุดหมาย 4) การควบคุมการจูงใจตนเองให้การปฏิบัติการเรียนรู้บรรลุจุดหมาย 5) การ ประเมินความก้าวหน้า และ 6) การปรับปรุงแก้ไข

2. เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 หมายถึง ความรู้ด้าน สารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อ ความรู้ด้านเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิต และทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ มีความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์

และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

3. พื้นที่บริเวณชายแดน หมายถึง พื้นที่บริเวณชายแดน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา

4. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองทางเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองทางเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 บริเวณพื้นที่ชายแดน จังหวัดจันทบุรี ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและพัฒนาตามสภาพและบริบทพื้นที่ สำหรับนักเรียนในบริเวณพื้นที่ชายแดน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองทางเทคโนโลยีสารสนเทศของนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 บริเวณพื้นที่ชายแดน จังหวัดจันทบุรี ที่เหมาะสมจะมีผลต่อความสามารถการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

2. ความสามารถทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ต้องมีทักษะด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ทักษะความรู้ด้านสารสนเทศ
- 2.2 ทักษะความรู้เกี่ยวกับสื่อ
- 2.3 ทักษะความรู้ด้านเทคโนโลยี
- 2.4 ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

